

Næringsplan 2024–2028

Risør kommune

Del 1: Innledning og trender

Vedtatt av Kommunestyret DD.MM.2025, sak XX/XX

Innholdsfortegnelse

1. Innledning
2. Sammendrag
3. Strukturering av arbeidet og innledende betraktninger
4. Vårt utgangspunkt: aktuelle planer og konsekvenser
5. Dagens næringsstruktur og utviklingstrender
6. Våre strategiske tiltaksområder

1. Innledning

Arbeidet baseres på kommunedirektørens innstilling fra DD.MM.2025; «Næringsplanen 2024–2028 for Risør kommune vedtas slik den er lagt frem fra kommunedirektøren».

Hensikten med planen er å gi Risør kommune et grunnlag for å legge til rette best mulig for relevant næringsutvikling som tar hensyn til næringslivets behov. Planen skal også identifisere vesentlige trender som påvirker næringslivet, og hvordan disse kan utnyttes lokalt.

Tiltakene dreier seg i all hovedsak om å sikre gode utviklingsforutsetninger for både eksisterende og nye bedrifter. Planen må ikke forveksles med en forretningsplan for den enkelte bedrift, som selv må definere hvordan de kan utnytte de gitte mulighetene.

For å utvikle næringslivet trenger vi en sterkere dynamikk og gründer- og innovasjonsmentalitet. Gjennom framoverlente bedriftseiere, grundere og investorer legger vi grunnlaget for videreutviklingen av eksisterende bedrifter og skaper grunnlaget for nyetableringer. Vår jobb er å legge grunnlaget for denne veksten gjennom bl.a. gode rammebetingelser, kompetanse og nettverksbygging.

Vurderingene og tiltakene beskrevet i denne planen er ment å gi et utgangspunkt for å skape en positiv dynamikk og vekst.

2. Sammendrag

Under utarbeidelse.

Næringsplanen for Risør kommune fokuserer på å skape et bærekraftig og konkurransedyktig næringsliv som er tilpasset fremtidens utfordringer. Planen tar

utgangspunkt i kommunens ressurser og kompetanse og skal legge til rette for vekst i både eksisterende og nye bedrifter, med spesielt fokus på innovasjon og bærekraft.

Viktige strategiske områder:

1. **Arbeidskraft og kompetanse:** Det er et sterkt fokus på å sikre tilgang til kompetent arbeidskraft gjennom rekruttering og kompetanseutvikling. Planen legger vekt på samarbeid med lokale utdanningsinstitusjoner, samt å utvikle et kompetansemiljø innenfor sektorer som kan gi Risør et konkurransefortrinn. Dette inkluderer etablering av nettverk og samarbeidsordninger for kompetanseutvikling.
2. **Bostedsattraktivitet:** For å tiltrekke både arbeidskraft og bedrifter er det avgjørende å øke bostedsattraktiviteten. Tiltakene inkluderer markedsføring av Risør som et attraktivt sted å bo, med fokus på høy livskvalitet, gode transportmuligheter, og et sterkt tilbud innen skole, barnehage og kultur.
3. **Innovasjon og nyetableringer:** Risør skal være et attraktivt sted for entreprenørskap, med støtte til etablering av nye bedrifter, spesielt innen eksisterende næringer. Dette inkluderer utvikling av infrastruktur som støtter innovasjon, som samarbeid med næringshager og støtteordninger.
4. **Bærekraftig infrastruktur:** Planen understreker nødvendigheten av å utvikle en moderne, bærekraftig infrastruktur for å støtte vekst i næringslivet. Dette omfatter energiløsninger, effektiv avfallshåndtering, og digital infrastruktur, som alle skal bidra til en grønn omstilling.
5. **Reiseliv:** Det er et mål å utvikle Risør som en helårsdestinasjon, ved å bygge på kultur, natur og opplevelser. Nye arrangementer, festivaler og forbedret infrastruktur er sentrale tiltak for å tiltrekke turister gjennom hele året.
6. **Regionalt samarbeid:** For å styrke næringsutviklingen skal det legges til rette for samarbeid med nabokommuner og regionale aktører. Dette vil inkludere felles kompetanseutveksling, koordinering av reiselivstilbud, og samarbeid om industrietableringer.

Konklusjon: Risør kommune har et sterkt fokus på bærekraftig næringsutvikling som integrerer miljøhensyn med økonomisk vekst. Planen skal legge til rette for innovasjon, økt kompetanse, og et grønt skifte, samtidig som det bygges et robust fundament for fremtidig næringsliv gjennom forbedret infrastruktur og høy bostedsattraktivitet. For å lykkes kreves et tett samarbeid mellom kommunen, næringslivet og utdanningsinstitusjoner.

3. Strukturering av arbeidet og innledende betraktninger

En næringsplan/strategi må ta utgangspunkt i våre ressurser og kompetanse, hvordan dette passer inn i relevante trender, og hva vi kan utnytte for videre utvikling.

Vesentlige spørsmål vi må besvare er blant annet:

- Hvordan kan vi best støtte eksisterende næringsliv?
- Hvordan kan vi skape et positivt klima for innovasjon?
- For hvilke vekstbransjer er vi attraktive?
- Hvilken kompetanse har vi, og hvordan kan vi videreutvikle den?

Vesentlige føringer er gitt i både kommuneplanens samfunnsdel og i miljøplanen. Relevante tiltak er vurdert med utgangspunkt i disse planene. Planene må verifiseres med næringslivet for å sikre at de virkelig adresserer deres utfordringer, og at tiltakene er gjennomførbare.

For å gi innspill til utarbeidelsen av planen, er det etablert en bredt sammensatt referansegruppe:

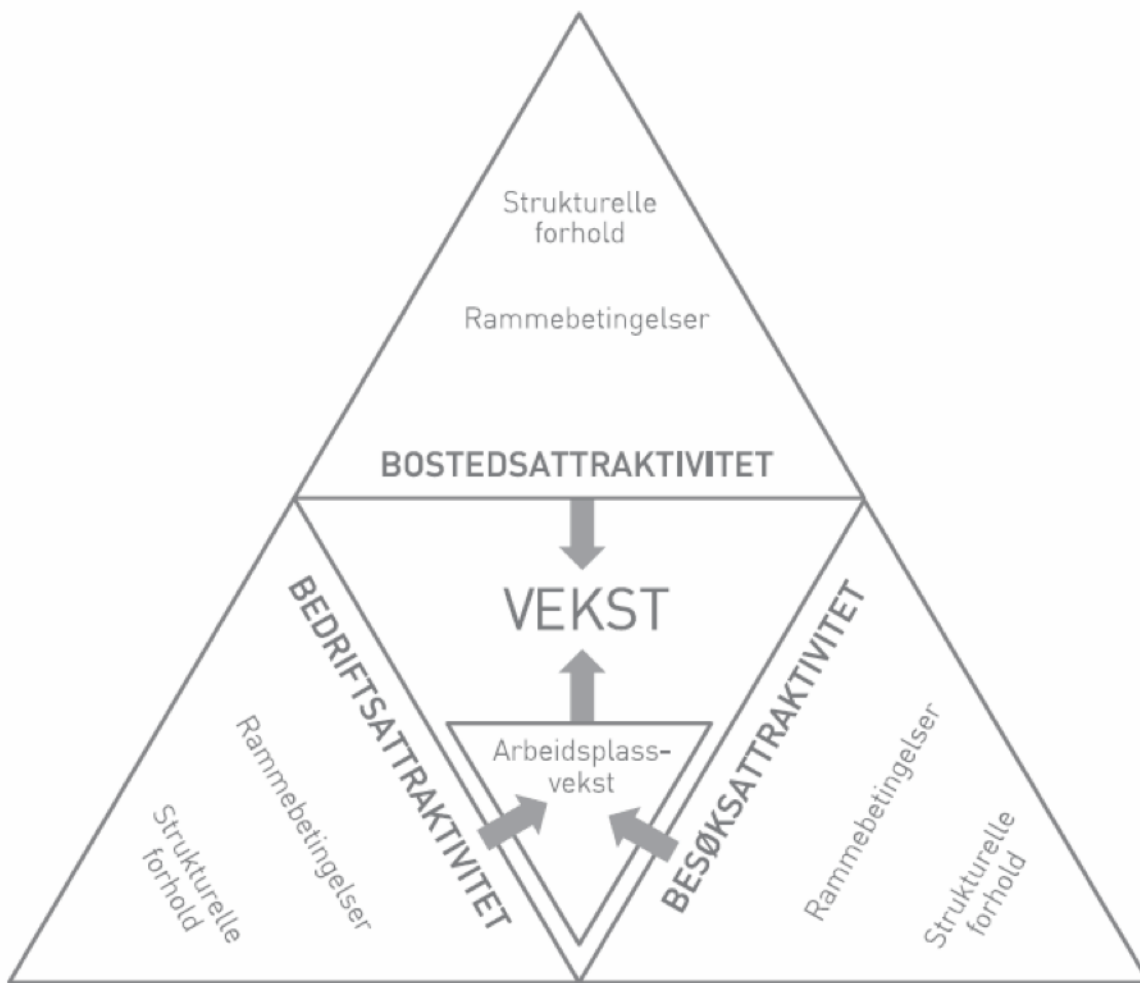
- Peter Mejlhus, De glade Dansker AS, styreleder Risør By AS
- Mona Rhein, daglig leder Risør By AS
- Arvid Sollie, Arvid Sollie AS
- Roy Langseth, IMS AS
- Cathrine Ask, Risør Engineering AS
- Christian Axelsen, Bosvik Bygginnrøding AS
- Trine Strand, Klinikk Sør AS
- Roger Syversen, Oiko AS
- Frode Bjørntvedt, Trosvik Energy AS
- Eirik Kaasa, Risør VGS
- Iselinn Kongsten, Pågang Næringshage
- Victoria Hudalen, Resolve AS

Det er avholdt tre felles møter, samt en rekke individuelle diskusjoner. Politikere er involvert gjennom orienteringer i formannskapet, hvor hovedretningen for arbeidet er blitt presentert.

Datagrunnlaget er hentet fra Agdertall, Telemarksforskning Regionalanalyse, Proff og relevante næringsstudier/rapporter.

Mye av lokal vekst forventes å komme fra eksisterende næringer, men også fra nyetableringer og det er derfor viktig å legge til rette for dette. Dette gjelder blant annet tilgang til kompetanse/arbeidskraft, arealer for utvidelser og lignende. Dette betyr også at bostedsattraktivitet er svært viktig; fordelene ved å etablere seg/bosette seg her må kommuniseres tydeligere.

Næringsutvikling henger tett sammen med høy bostedsattraktivitet, noe som illustreres i modellen for attraktivitet som Telemarksforskning har utviklet.

(Modell for attraktivitet fra Telemarksforskning)

Dette viser at kun «tekniske» kriterier som tilgjengelige arealer, skatter og avgifter er nødvendige, men langt fra tilstrekkelige faktorer for å tiltrekke seg etableringer og sørge for at eksisterende virksomheter trives og vokser. Disse sammenhengene danner et viktig grunnlag for utviklingen av tiltakene.

Næringslivet selv har et ansvar for å være pådriver for blant annet innovasjon og tydeliggjøre behov (for eksempel for arbeidskraft, kompetanse gap osv.).

Vi har begrensede ressurser, og det er derfor viktig at vi har en enhetlig forståelse for utfordringene og mulighetene. Den vesentligste begrensningen er tilgangen på kvalifisert arbeidskraft – noe som kommer til å prege oss sterkt i de neste årene.

4. Vårt utgangspunkt: aktuelle planer og konsekvenser

Våre vesentligste retningslinjer for utviklingen i perioden 2024–2028 er gitt i kommuneplanens samfunnsdel og i miljøplanen. Der hvor disse planene har beskrevet utgangspunktet for vurderingene/analysene, vil ikke dette bli beskrevet i denne planen – men innarbeides i tiltakene hvor dette er relevant.

Utdrag fra Kommuneplanen:

Sånn vil vi ha det:

- Vi tar ansvar i klima- og naturkrisen verden står ovenfor.
- Risør og regionen har et variert og framtidsrettet næringsliv.
- Risør er et attraktivt reisemål året rundt.

Sånn gjør vi det:

- **Klima og Natur:**
 - Sørger for helhetlig planlegging der hensynet til framtidens klima- og naturtrusler har første prioritet.
 - Prioriterer naturmangfold og jobber med kartlegging, bevaring og restaurering av viktige naturtyper.
 - Bruker kommunens klimabudsjett og klimaregnskap til å identifisere de mest målrettede tiltakene for å nå målet om 45% reduksjon innen 2030.
 - Tilrettelegger for at det produseres mat på en effektiv og bærekraftig måte.
 - Utvikler kommunens bygningsmasse mot lavere energibruk og klimautslipp.
 - Sikrer optimal bruk av kommunens bygningsmasse slik at alle bygg blir maksimalt utnyttet og ledige bygg blir solgt.
 - Fokuserer på moderne byggemetoder og legger vekt på livsløpsperspektiv i anskaffelsesprosesser.
- **Næringsliv:**
 - Støtter og motiverer næringslivet i utviklingen av bærekraftig verdiskaping og grønne forretningsideer.
 - Er pådriver for viktige infrastrukturtiltak som tilstrekkelig strøm, fiber, høyhastighets mobildekning og framtidsrettet samferdsel som er nødvendig for gjennomføring av det grønne skiftet.
 - Sørger for tilstrekkelig næringsarealer til arbeidsintensiv næring.
 - Opparbeider og transformerer arealer i allerede regulerte næringsområder.
 - Utforsker mulighetene for nye reguleringsplaner i tilknytning til eksisterende næringsområder.
 - Samarbeider med næringslivet og utdanningsmiljøene for å sikre relevant kompetanseutvikling for framtiden.
 - Jobber helhetlig og løsningsorientert for å inkludere flere i arbeidslivet.
 - Bidrar til en hensiktsmessig bruksstruktur for framtidig og bærekraftig landbruksproduksjon.
 - Er en aktiv tilrettelegger for en bærekraftig utnyttelse av havressursene.

- **Reiseliv:**

- Samarbeider med besøksnæringen slik at Risør oppnår «Merket for Bærekraftig Reisemål».
- Bidrar til forankring av næringslivets egen reisemålsprosess - Risør året rundt – og støtter reiselivet i å etablere en helhetlig utviklingsplan.
- Er aktivt med i arbeidet med å etablere nye sesonger og reiselivskonsepter.
- Legger til rette for helårs kunst- og kulturtilbud.

Vesentlige konsekvenser av målene:

- **Natur og klima:**

- Kortreist kvalitet
- Kontrakter og spesifikasjoner tilpasset behov og rettet mot lokalt næringsliv
- Utnytte mulighetene i byggebransjen og lignende

- **Næringsliv:**

- Sikre tilgang til kompetanse (lærlinger, tilflytting osv.)
- Digital/energiinfrastruktur
- Videreutvikle eksisterende næringsarealer
- Høy boattraktivitet
- Effektiv markedsføring

- **Reiseliv:**

- «Destination Risør»: bygge på studier, videreutvikle konseptet og byens profil
- Optimalisere profilen gjennom Visit Sørlandet
- Mobilisere alle relevante aktører (RisørBy AS osv.)
- Styrke og integrere eksisterende tiltak i destinasjonskonseptet
- Utvikle konkrete planer og definere forutsetninger for et bærekraftig reisemål

Utdrag fra Miljøplanen:

Hovedmål:

Tema	Hovedmål: Risør kommune skal være en kommune som setter fokus på bærekraftig verdiskaping, grønne forretningsideer og som fremmer mulighetene for etableringer og utvikling av næringsliv med en sterk miljøvennlig profil.															
Bygg og anlegg																
Naturmangfold																
Transport																
Arealplanlegging																
Mat, jord- , skog- og havbruk																
Bærekraftig verdiskaping og sirkulærøkonomi	<table><tr><th>Delmål</th><th>Sånn gjør vi det</th></tr><tr><td>Ha en bærekraftig arealutnyttelse for vekst i næringslivet.</td><td>Vi skal fortette, gjenbruke og utnytte eksisterende næringsarealer. Ved utvikling av nye næringsområder skal naturverdier og karbonrike masser ivaretas. I reguleringsplaner og byggesaker skal det stilles krav til kompenserende tiltak og energieffektive og naturskånsomme løsninger.</td></tr><tr><td>Besøksnæringen i Risør skal vokse på en måte som sikrer at vi ivaretar våre naturressurser for fremtidens generasjoner</td><td>Vi fortsetter arbeidet med å utvikle Risør som en bærekraftig destinasjon og å oppnå <u>merket for bærekraftig reisemål</u> fra Innovasjon Norge.</td></tr><tr><td>Næringslivet i Risør skal bli mer konkurransedyktig, og jobbe sammen med kommunen mot netto nullutslipp innen 2050</td><td>Vi skal være en aktiv samarbeidspartner og pådriver for å utvikle nye, og bygge videre på eksisterende nettverk, med mål om inspirasjon, samarbeid, og konkrete tiltak for å bidra til en mer bærekraftig utvikling.</td></tr><tr><td>Ivareta et aktivt handelssentrum i Risør.</td><td>Vi skal fortsette å styrke handelsnæringen og legge til rette for samarbeid og utvikling i Risør sentrum.</td></tr><tr><td>Næringslivet i Risør skal være innovativt med nye grønne arbeidsplasser. Det skal skapes nye arbeidsplasser i Risør basert på sirkulærøkonomi.</td><td>Vi skal oppfordre til nyskaping gjennom kunnskapsformidling, gode støtteordninger og en aktiv oppfølging av bedrifter som ønsker å ta del i den grønne omstillingen.</td></tr><tr><td>Sikre kortreist grønn energi til lokal næring og innbyggere.</td><td>Vi skal jobbe for å få reetablert Søndeled kraftverk.</td></tr></table>		Delmål	Sånn gjør vi det	Ha en bærekraftig arealutnyttelse for vekst i næringslivet.	Vi skal fortette, gjenbruke og utnytte eksisterende næringsarealer. Ved utvikling av nye næringsområder skal naturverdier og karbonrike masser ivaretas. I reguleringsplaner og byggesaker skal det stilles krav til kompenserende tiltak og energieffektive og naturskånsomme løsninger.	Besøksnæringen i Risør skal vokse på en måte som sikrer at vi ivaretar våre naturressurser for fremtidens generasjoner	Vi fortsetter arbeidet med å utvikle Risør som en bærekraftig destinasjon og å oppnå <u>merket for bærekraftig reisemål</u> fra Innovasjon Norge.	Næringslivet i Risør skal bli mer konkurransedyktig, og jobbe sammen med kommunen mot netto nullutslipp innen 2050	Vi skal være en aktiv samarbeidspartner og pådriver for å utvikle nye, og bygge videre på eksisterende nettverk, med mål om inspirasjon, samarbeid, og konkrete tiltak for å bidra til en mer bærekraftig utvikling.	Ivareta et aktivt handelssentrum i Risør.	Vi skal fortsette å styrke handelsnæringen og legge til rette for samarbeid og utvikling i Risør sentrum.	Næringslivet i Risør skal være innovativt med nye grønne arbeidsplasser. Det skal skapes nye arbeidsplasser i Risør basert på sirkulærøkonomi.	Vi skal oppfordre til nyskaping gjennom kunnskapsformidling, gode støtteordninger og en aktiv oppfølging av bedrifter som ønsker å ta del i den grønne omstillingen.	Sikre kortreist grønn energi til lokal næring og innbyggere.	Vi skal jobbe for å få reetablert Søndeled kraftverk.
Delmål	Sånn gjør vi det															
Ha en bærekraftig arealutnyttelse for vekst i næringslivet.	Vi skal fortette, gjenbruke og utnytte eksisterende næringsarealer. Ved utvikling av nye næringsområder skal naturverdier og karbonrike masser ivaretas. I reguleringsplaner og byggesaker skal det stilles krav til kompenserende tiltak og energieffektive og naturskånsomme løsninger.															
Besøksnæringen i Risør skal vokse på en måte som sikrer at vi ivaretar våre naturressurser for fremtidens generasjoner	Vi fortsetter arbeidet med å utvikle Risør som en bærekraftig destinasjon og å oppnå <u>merket for bærekraftig reisemål</u> fra Innovasjon Norge.															
Næringslivet i Risør skal bli mer konkurransedyktig, og jobbe sammen med kommunen mot netto nullutslipp innen 2050	Vi skal være en aktiv samarbeidspartner og pådriver for å utvikle nye, og bygge videre på eksisterende nettverk, med mål om inspirasjon, samarbeid, og konkrete tiltak for å bidra til en mer bærekraftig utvikling.															
Ivareta et aktivt handelssentrum i Risør.	Vi skal fortsette å styrke handelsnæringen og legge til rette for samarbeid og utvikling i Risør sentrum.															
Næringslivet i Risør skal være innovativt med nye grønne arbeidsplasser. Det skal skapes nye arbeidsplasser i Risør basert på sirkulærøkonomi.	Vi skal oppfordre til nyskaping gjennom kunnskapsformidling, gode støtteordninger og en aktiv oppfølging av bedrifter som ønsker å ta del i den grønne omstillingen.															
Sikre kortreist grønn energi til lokal næring og innbyggere.	Vi skal jobbe for å få reetablert Søndeled kraftverk.															
Innkjøp																

Risør kommune skal være en kommune som setter fokus på bærekraftig verdiskaping,

Grønne forretningsideer skal støttes og etablering og utvikling av næringsliv med en sterk miljøvennlig profil skal fremmes. Dette forventes å bli gjort primært gjennom kompetanse tilgang og bruk av offentlige innkjøp hvor dette er relevant.

Delmål:

- Ha en bærekraftig arealutnyttelse for vekst i næringslivet.**
 Vi skal fortette, gjenbruke og utnytte eksisterende næringsarealer. Ved utvikling av nye næringsområder skal naturverdier og karbonrike masser ivaretas. I reguleringsplaner og byggesaker skal det stilles krav til kompenserende tiltak og energieffektive og naturskånsomme løsninger.
- Besøksnæringen i Risør skal vokse på en måte som sikrer at vi ivaretar våre naturressurser for fremtidens generasjoner.**
 Vi fortsetter arbeidet med å utvikle Risør som en bærekraftig destinasjon og å oppnå merket for bærekraftig reisemål fra Innovasjon Norge.
- Næringslivet i Risør skal bli mer konkurransedyktig, og jobbe sammen med kommunen mot netto nullutslipp innen 2050.**
 Vi skal være en aktiv samarbeidspartner og pådriver for å utvikle nye, og bygge videre på eksisterende nettverk, med mål om inspirasjon, samarbeid, og konkrete tiltak for å bidra til en mer bærekraftig utvikling.
- Ivareta et aktivt handelssentrum i Risør.**
 Vi skal fortsette å styrke handelsnæringen og legge til rette for samarbeid og utvikling i Risør sentrum.
- Næringslivet i Risør skal være innovativt med nye grønne arbeidsplasser. Det skal skapes nye arbeidsplasser i Risør basert på sirkulærøkonomi.**
 Vi skal oppfordre til nyskaping gjennom kunnskapsformidling, gode støtteordninger og en aktiv oppfølging av bedrifter som ønsker å ta del i den grønne omstillingen.

- **Sikre kortreist grønn energi til lokal næring og innbyggere.**

Vi skal jobbe for å få reetablert Søndeled kraftverk.

Miljøplanen støtter opp under tiltakene nevnt over i kommuneplanen, med særlig vekt på effektive bygg og anlegg, miljøvennlig transport og ikke minst bærekraftig verdiskaping.

Vesentlige konsekvenser er:

- Kommunen må aktivt bruke innkjøp (kontrakter og spesifikasjoner) for å sikre målene for transport, bygg og generelle leveranser (dette støtter også samtidig forhåpentligvis lokalt næringsliv).
- Næringslivet må gjøres i stand til å levere etter strengere krav og utvikle seg mot null utslipp.
- Næringsarealutvikling må vurderes ut fra bærekrafts kriteriene (Biovarme på Moland Vest)
- Etablere Risør som et bærekraftig reisemål (her må reiselivsnæringen være pådriver for å få det gjennomført)
- Utfordringen er jo å få frem de grønne forretningsideene, rammebetingelsene for dette settes gjerne nasjonalt. Dette innebærer at vårt hovedfokus er på kompetansebygging o.l. for å utnytte mulighetene i markedet samt å definere/skape Risør som fremoverlent vedr. konkrete tiltak som f.eks, elektrifisering, bærekraftig bygninger o.l.

Bærekraft er også et vesentlig konkurransefortrinn for bedrifter, og ofte en forutsetning for å levere i markedet. Bærekrafts utfordringen er en integrert del av all næringsutvikling.

Kommuneplanen definerer at lokalisering av næringsvirksomhet skal skje etter følgende prinsipper:

- Hovedprinsippet er å fortette, samlokalisere og transformere i eksisterende næringsarealer.
- Bedrifter med mange ansatte og/eller besøkende, for eksempel kontorbedrifter, forretnings- og servicevirksomhet, skal plasseres der det er høy tilgjengelighet med gange- og sykkelavstand, eller kollektivtransport, som Risør sentrum med randsoner, eller innenfor lokalsentrene Søndeled og Hope.
- Bedrifter med høy transportavhengighet skal plasseres der det er god tilgjengelighet med bil og for varetransport, som Moland industriområde, Hestemyr og eventuelle nye næring
- Østebø er definert som område for handel i Regional plan for senterstruktur og handel

Kriterier og prinsipper nevnt over vil bli konkretisert i tiltaks-kapittelet.

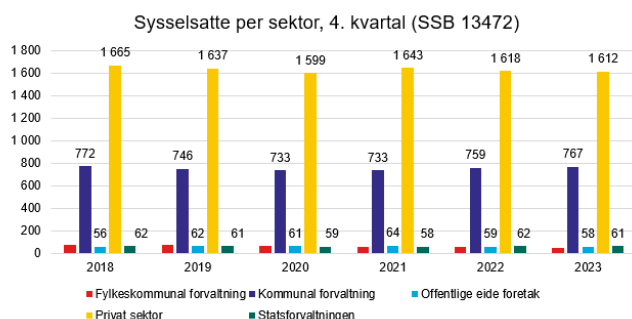
5. Dagens næringsstruktur og utviklingstrender

I dette kapittelet beskriver vi næringsstrukturen i Risør, noen vesentlige utfordringer og relevante trender vi må forholde oss til og eventuelt utnytte.

5.1. Næringsstruktur

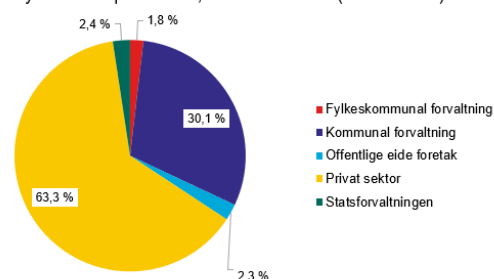
Næringsstrukturen i Risør er preget av få større eller mellomstore bedrifter, med hovedvekt på mange mindre bedrifter. Antall ansatte har holdt seg relativt konstant siden 2018, både i privat næringsliv og offentlig virksomhet.

Sektorfordeling og ansattutvikling

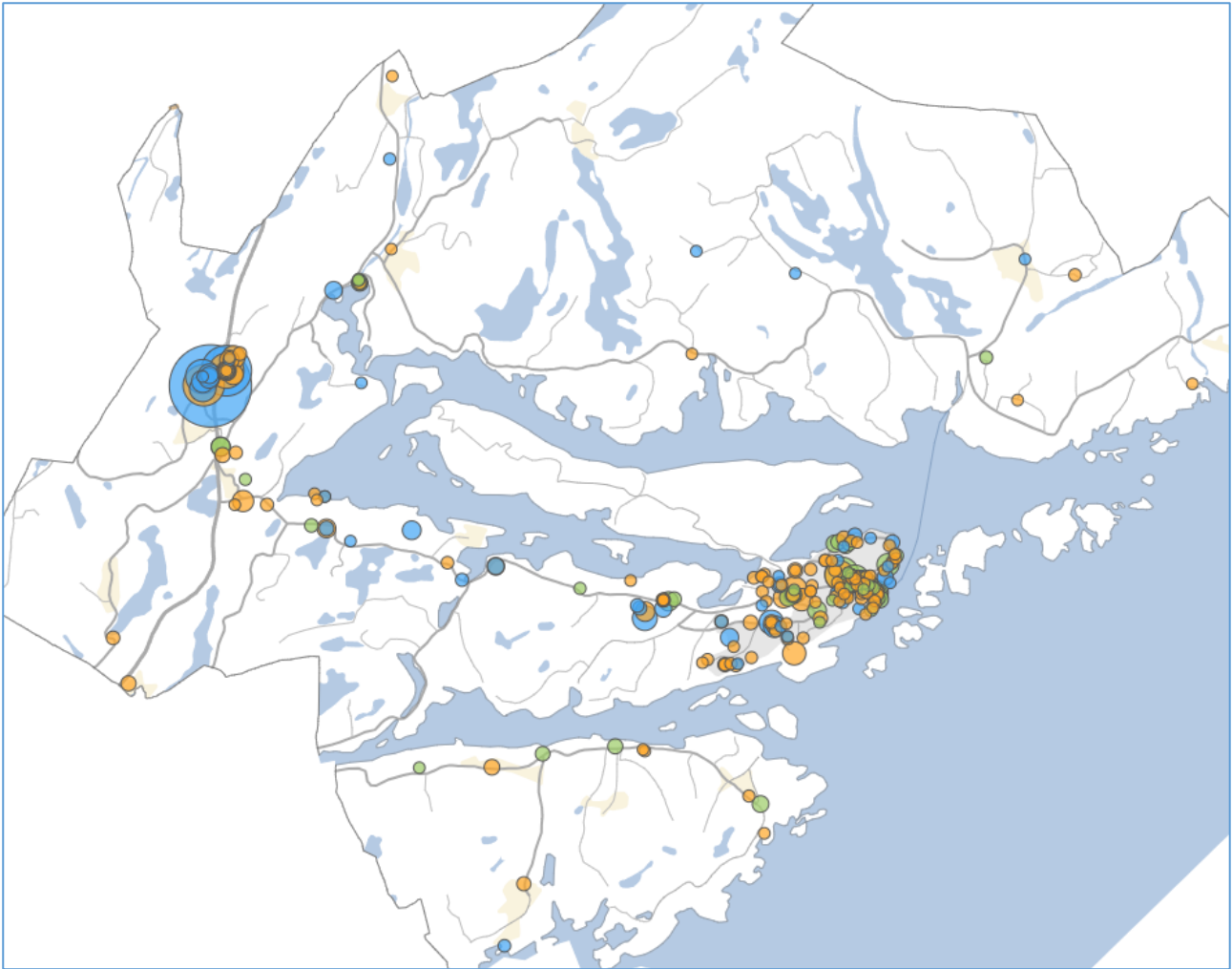
Risør har tilnærmet lik andel ansatte i privat sektor som snittet for Agder og litt under snittet for Norge.

Sysselsatte per sektor, 4. kvartal 2023 (SSB 13472)

Risør				
Sektor	Antall	Andel	Agder	Norge
Offentlige eide foretak	58	2,3 %	2,5 %	4,0 %
Fylkeskommunal forvaltning	47	1,8 %	2,3 %	1,7 %
Statsforvaltningen	61	2,4 %	9,5 %	11,6 %
Kommunal forvaltning	767	30,1 %	22,2 %	18,2 %
Privat sektor	1612	63,3 %	63,4 %	64,5 %

[Kilde: Agdertall, Agder Fylkeskommune]

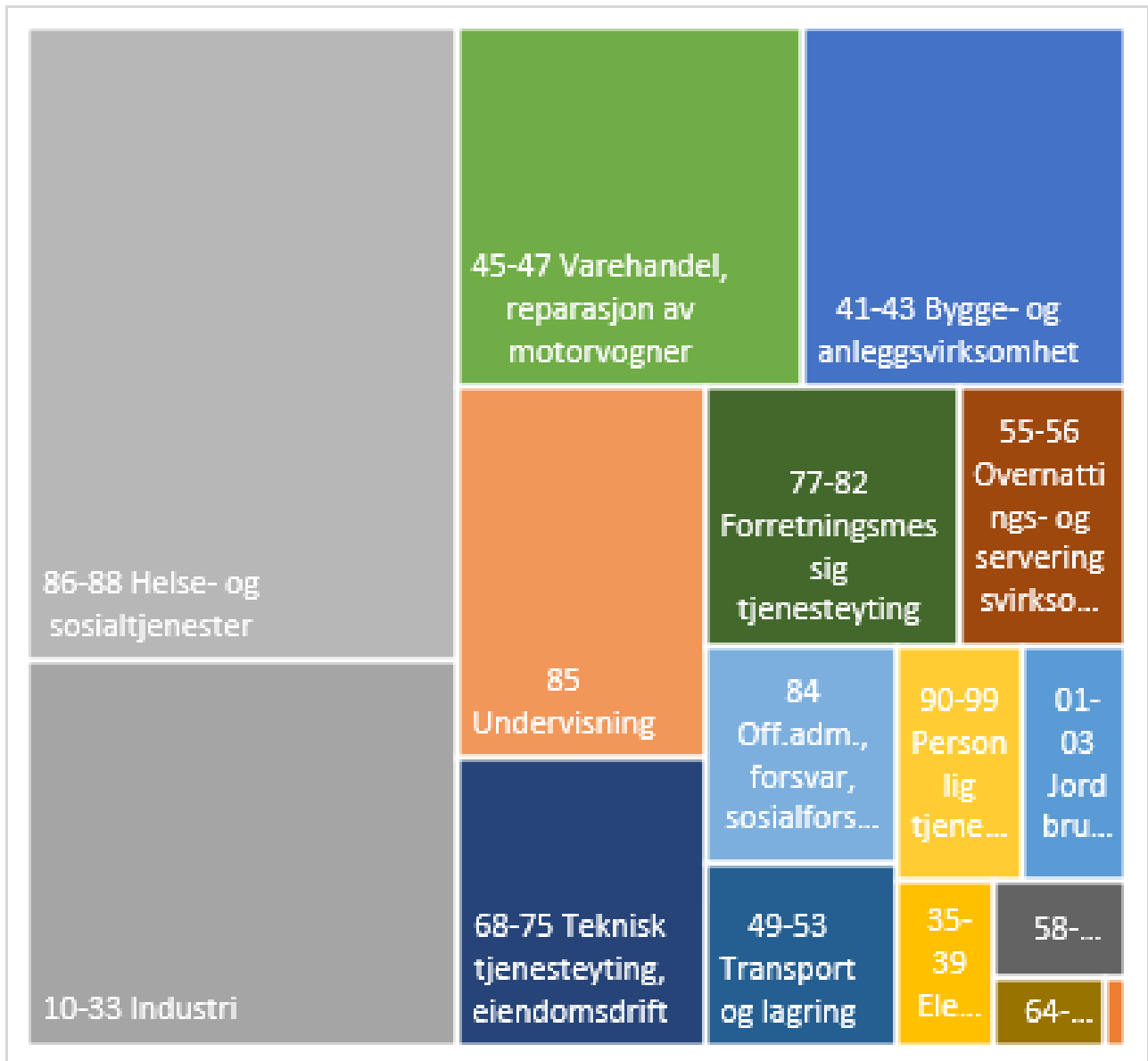

[Kilde: Regionalanalyse Telemarksforskning]

Næringsvirksomheten er spredt over hele kommunen, men hovedsakelig konsentrert i noen få områder: Risør/Hestemyr, næringsområdet på Moland og langs fylkesvei 416. Dette fremgår tydelig av kartet, der størrelsen på sirkelen indikerer antall ansatte.

Vår utfordring er å definere effektive tiltak som støtter både mere sentralt beliggende bedrifter, som gjerne er noe større, i forhold til bedrifter som ligger spredt rundt i kommunen og i mindre grad kan støtte seg på felles infrastruktur. Felles for alle er sikkert behovet for arbeidskraft med god kompetanse, selv om type næring varierer sterkt.

Alle typer bedrifter kan dra nytte av nettverk, et eksempel her er tiltaket «Gårdsgrunder» som Pågang Næringshage tilbyr sammen med Innovasjon Norge.

[Grafisk oversikt over bransjer i Risør (etter ansatte)]

[Kilde: Agdertall, Agder Fylkeskommune]

Den største sektoren er industri, bygg- og anleggsbransjen og trebearbeidende næring, etterfulgt av metall- og maskinindustrien. Reiseliv og tjenesteytende næringer er en tredje sektor, sterkt preget av sesongvariasjoner.

Tjenesteytende næringer er den fjerde næringsgrenen, med stor spennvidde (regnskap, helsetjenester osv.). Den vesentligste næringslivsrelevante kompetansen finner vi innen de nevnte sektorene.

[Kilde: Agdertall, Agder Fylkeskommune]

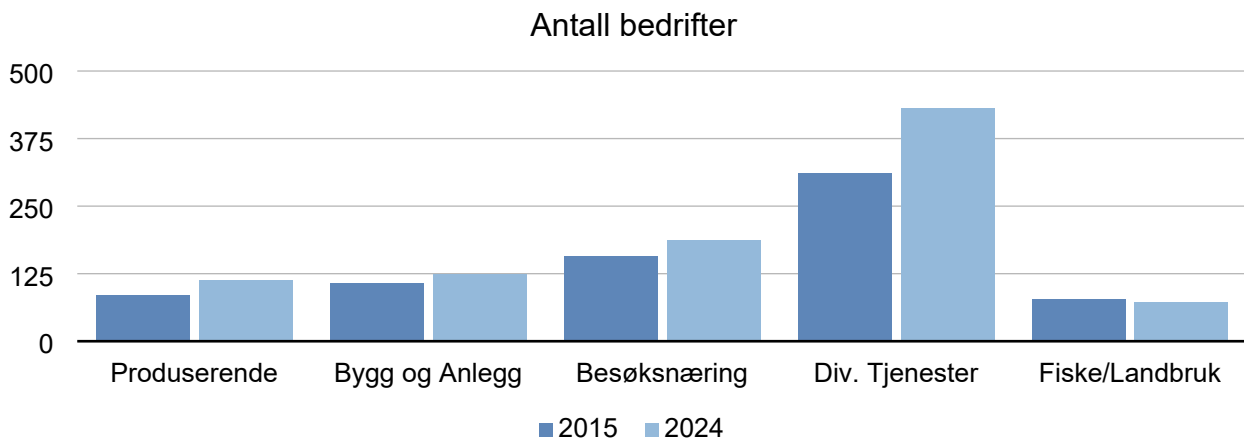
Antall ansatte er relativt stabilt, men med en lett stigende trend de siste årene. Dette er positivt og må forsterkes.

Totalt er 282 bedrifter registrert i Risør i 2024 med egne ansatte. Inkluderer vi bedrifter uten ansatte (for eksempel eiendomsselskap, investeringsselskap o.l.), stiger tallet til 947 (kilde: Telemarksforskning). Fokuset for næringsutvikling er primært de 282 aktive bedriftene, men også å gi mindre bedrifter mulighet til å skaffe arbeidsplasser.

Mange av våre bedrifter er små, med få eller ingen ansatte. De fleste bedriftene har et lokalt eller regionalt fokus, noen få leverer utenom dette området eller eksporterer. Utfordringen til de små bedriftene er å definere en forretningsmodell som er skalerbar, slik at de kan vokse utover en manns bedrifts nivået. Dette er ikke bare en finansiell utfordring, men minst like mye en funksjon av kompetanse, markedsforståelse o.l.

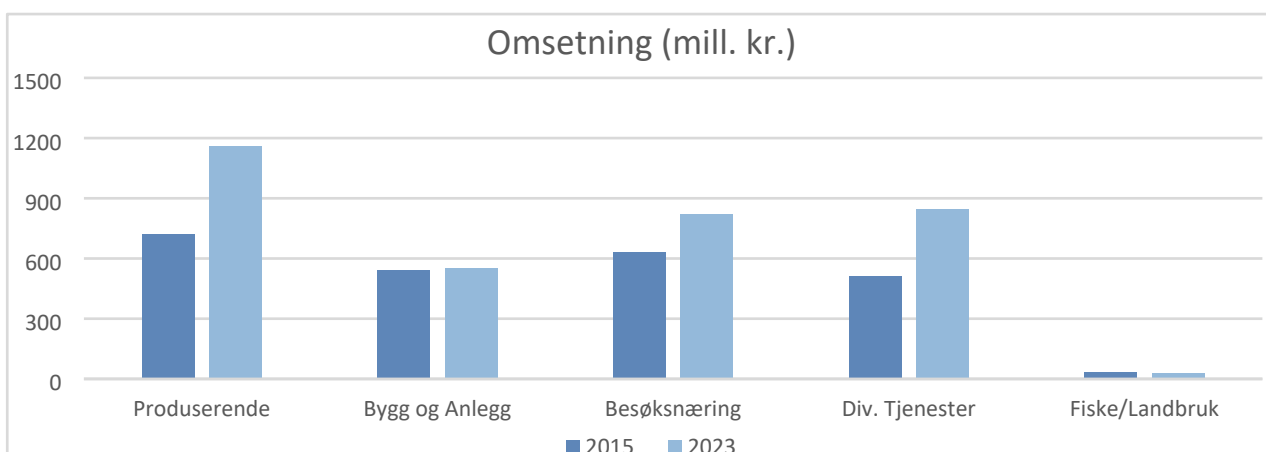
- **Produserende virksomheter** omfatter industri, metallbearbeidende bedrifter og lignende.
- **Besøksnæringen** omfatter overnatting, servering, aktiviteter og butikker.
- **Diverse tjenester** inneholder et bredt spekter av tjenestebedrifter.

Antall bedrifter viser en oppadgående trend (bortsett fra fiske og landbruk). Dette er positivt, da det tyder på et positivt klima for etableringer. Dette blir kommentert senere i kapitlet. Det må bemerkes at mange av etableringene ikke har ansatte (eiendomsselskap, investeringsselskap), en utfordring er å få vekst i antall arbeidsplasser i disse bedriftene (ikke bare på investeringssiden).

[Kilde: Telemarksforskning, Proff]

De siste ti årene viser alle næringene en positiv utvikling i omsetningen, bortsett fra bygg og anlegg.

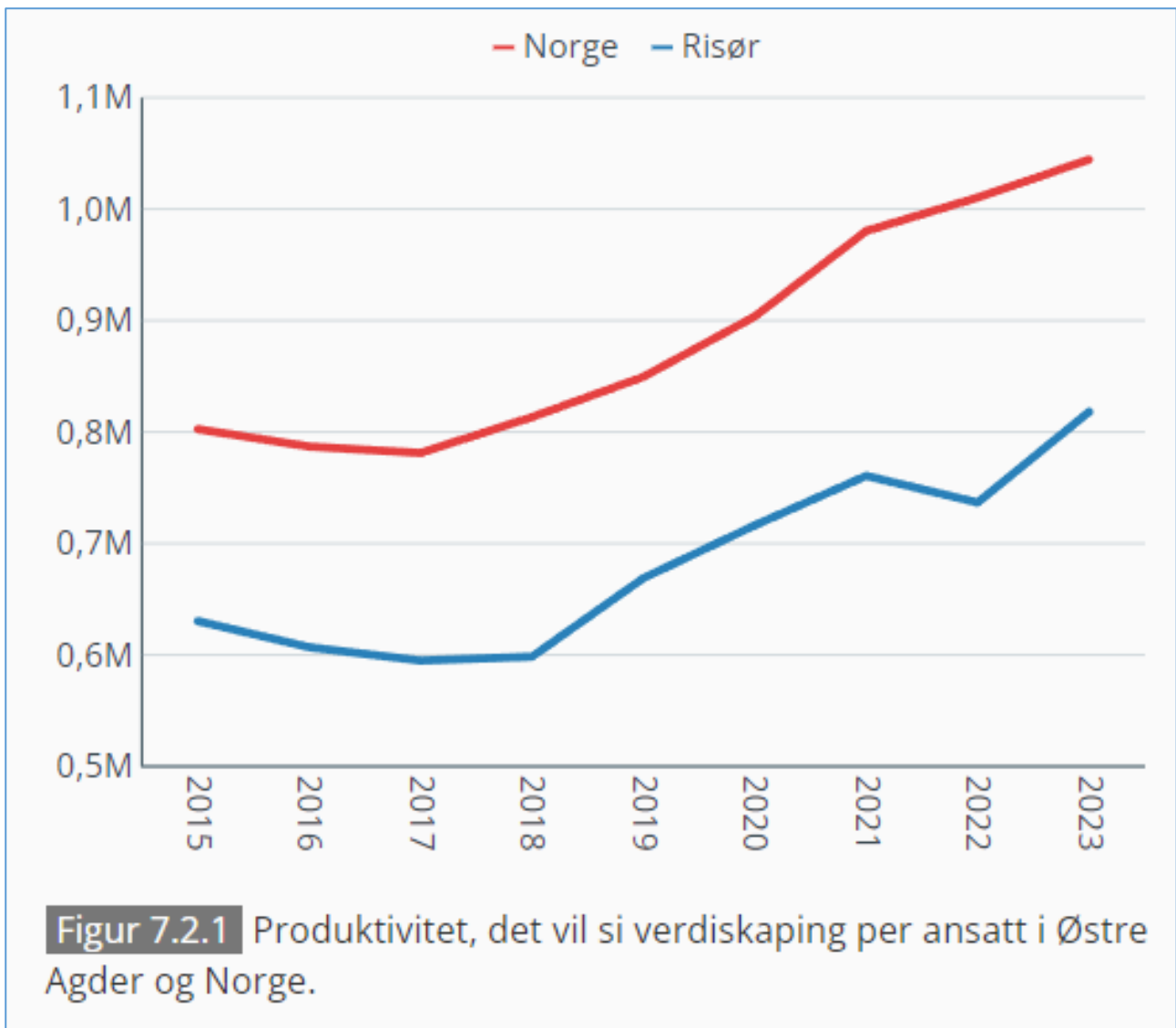

[Kilde: Telemarksforskning, Proff]

Omsetningen i bransjene har steget i absolutte tall, men inflasjonsjustert er det vel nærmest en flat utvikling. Tyngdepunktene i bransjene er lett å se. Ved vurdering av omsetningstall er det viktig å ta med verdiskapningen i betraktning, som er svært forskjellig fra bedrifter med stor andel innkjøpte komponenter i leveransene sammenlignet med tjenesteytende bransjer som selger hovedsakelig timebaserte tjenester. Et eksempel er IMS med et komplekst leverandør nettverk, sammenlignet med et regnskapsbyrå eller besøksnæringen.

I Norge hadde næringslivet en verdiskaping per årsverk på 1.642.317 kroner i 2023. Det var en lavere produktivitet enn i 2022, men mye høyere enn årene frem til 2020. Produktiviteten i Norge har vært svært høy de siste tre årene som følge av høye priser på olje, gass, kraft, fisk og aluminium. Det slår ikke umiddelbart inn som et element i vår region.

Holder vi oss til de vesentligste bransjene for vår region, ser vi at produktiviteten i næringslivet i regionen også har vært under landsgjennomsnittet de siste årene. I et bredt utvalg av næringer var produktiviteten 1.044.000 kroner på landsbasis i 2023, men 893.000 kroner i Østre Agder (ref. Agdertall, Telemarksforskning).

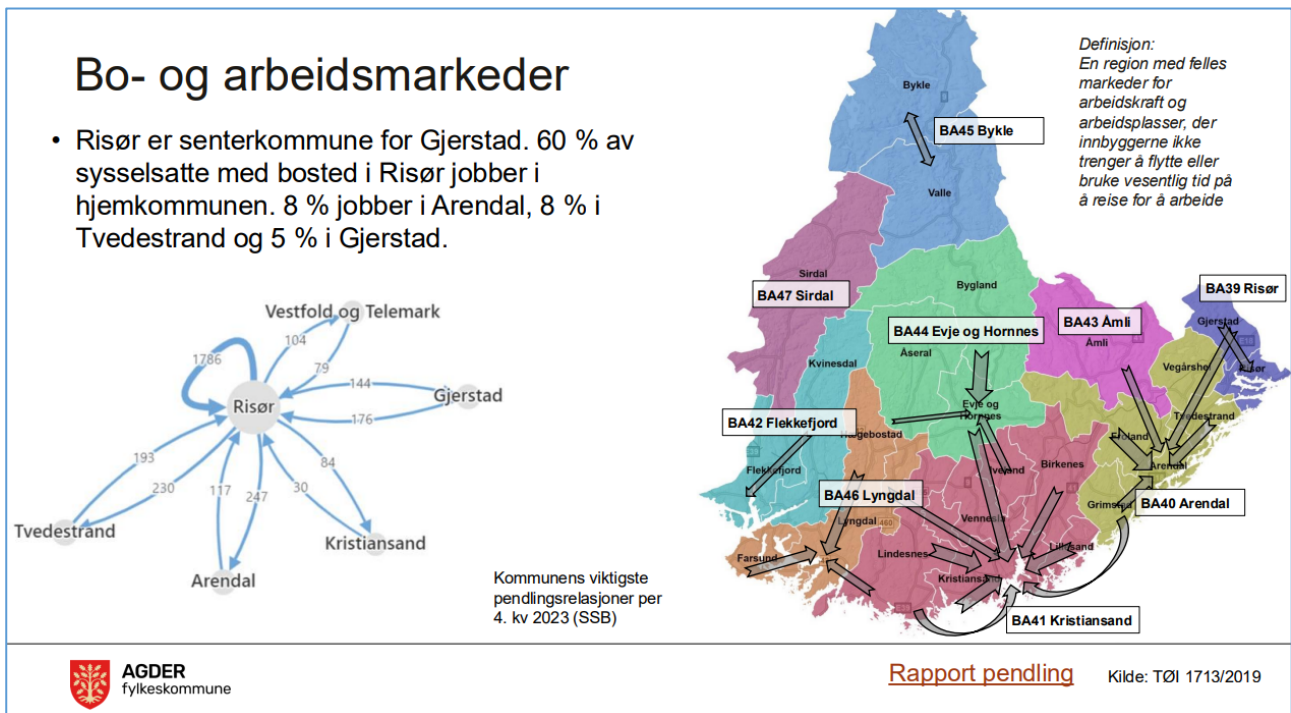

[Kilde: Telemarksforskning]

Om dette gapet blir større, er vanskelig å vurdere, men det blir i hvert fall ikke mindre. Dette understreker behovet for et sterkt fokus på kompetanseutvikling i hele bedriftens verdikjede og evnen til å tiltrekke seg kompetent arbeidskraft gjennom høy bostedsattraktivitet.

Attraktiviteten til bedriften kan vi ikke påvirke gjennom næringsplanen (hhv. veldig indirekte), men bostedsattraktivitet er definitivt er veldig vesentlig konkurransefortrinn vi kan påvirke. Om dette alltid er objektivt vurdert kan man sikkert diskutere, beslutninger er kanskje ofte drevet av subjektive oppfatninger. Men på dette området kan vi i hvert fall støtte bedriftene ved å sørge for et topp omdømme.

5.2. Integrert arbeidsmarked

[Kilde: Agdertall, Agder Fylkeskommune]

Risør og alle kommunene i regionen er preget av pendling, det vil si en relativt mobil arbeidsstyrke som søker seg til de mest attraktive jobbene. Interessante stillinger kombinert med god bostedsattraktivitet bør være et mål for å tiltrekke arbeidskraft til området.

Dette innebærer at bedriftene i stor grad kan og må bruke regionen til rekruttering. Det betyr også at man med god bostedsattraktivitet kan tiltrekke seg nye arbeidstakere selv om jobbene ikke finnes i kommunen. Vi må altså tenke regionalt og utnytte alle mulighetene regionalt.

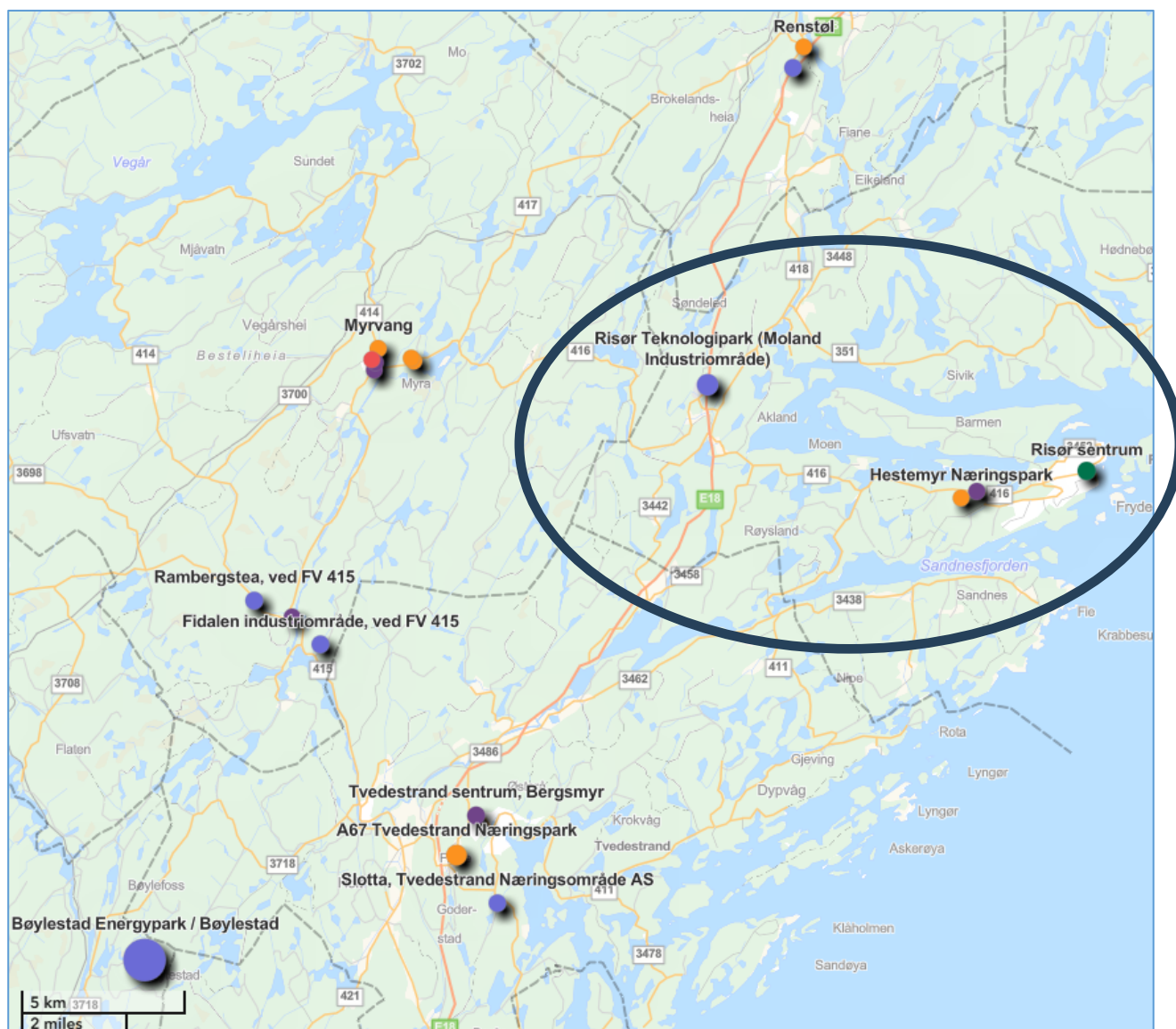
En effektiv regional mobilitet er derfor kritisk når det gjelder utvikling. Både for å få nytte av et større arbeidsmarked, levere varer og tjenester regionalt, få raks tilgang til kompetansemiljø og andre ressurser o.l. Disse utfordringene (E18, offentlig kommunikasjon) adresseres på regionalt nivå og vil ikke bli diskutert i denne planen.

5.3. Infrastruktur og rammebetingelser

Tilgang til tilstrekkelige næringsarealer er viktig for å sikre utviklingen av næringslivet. I vår region er de fleste næringsarealene konsentrert langs E18, med noen få unntak. Det er relativt mange arealer tilgjengelige, og flere er under utbygging.

Det er i utgangspunktet definert at vi i utviklingen av næringsarealene skal prioritere industriell virksomhet, eller virksomhet som støtter opp under lignende aktiviteter i

området. Det viktigste er å sikre eksisterende næringer utvidelsesmuligheter og en effektiv infrastruktur (transport, energi, vann/avløp, digital infrastruktur osv.).

[Kilde: Næringsareal i Agder]

Ytterligere arealer finnes vestover, blant annet i Arendal/Lillesand, og østover i Kragerø/Valle osv. Noen av arealene er rene industriarealer, mens mange er rene handelsarealer eller har blandingsstruktur. Kommuneplanen har relativt entydig definert vårt arealfokus som hovedsakelig industrielt. Da det allerede er et betydelig antall handelsetableringer i regionen, bør man stille spørsmål ved hvor hensiktsmessig ytterligere slike lokaliseringer er. En god koordinasjon med nabokommunene er nærliggende, her kan vi utvikle en god regional modell for næringsetablering.

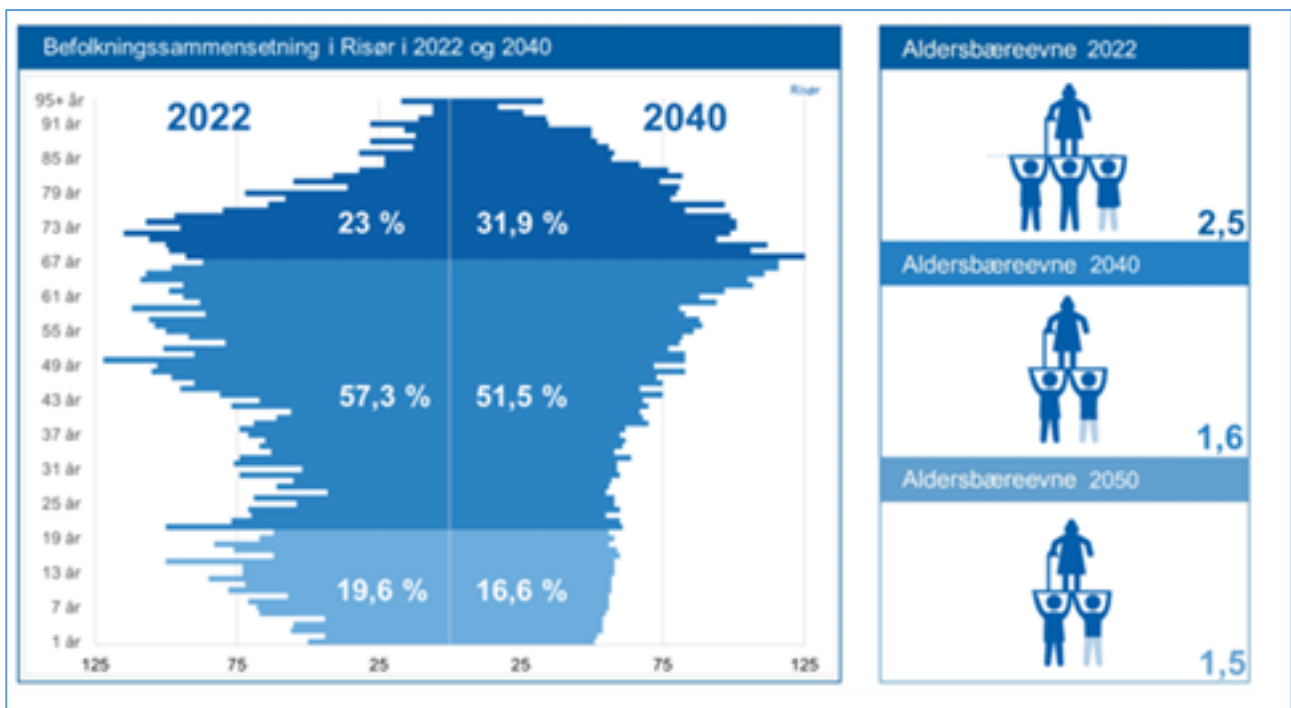
Risørs vesentligste næringsområder ligger på E18-logistikkaksen Kristiansand–Oslo.

Havner for tyngre transport befinner seg på E18-aksen: Kristiansand, Eydehavn og Grenlandsområdet, alle innen cirka 1,5 times kjøring med tungtransport. Flyplasser er innen cirka 1,5 times kjøring, og næringsarealene er lokalisert nær E18. Togtransport spiller nesten ingen rolle for vår lokale logistikk. Avhengig av næringsvirksomhet, spiller muligens ikke transportdistansene en vesentlig rolle.

For industriell utbygging med tilsvarende virksomhet, som vi allerede har i næringsområdene i kommunen, har vi ingen/få begrensninger med hensyn til energiforsyning. Våre områder er ikke tiltenkt kraftkrevende næring.

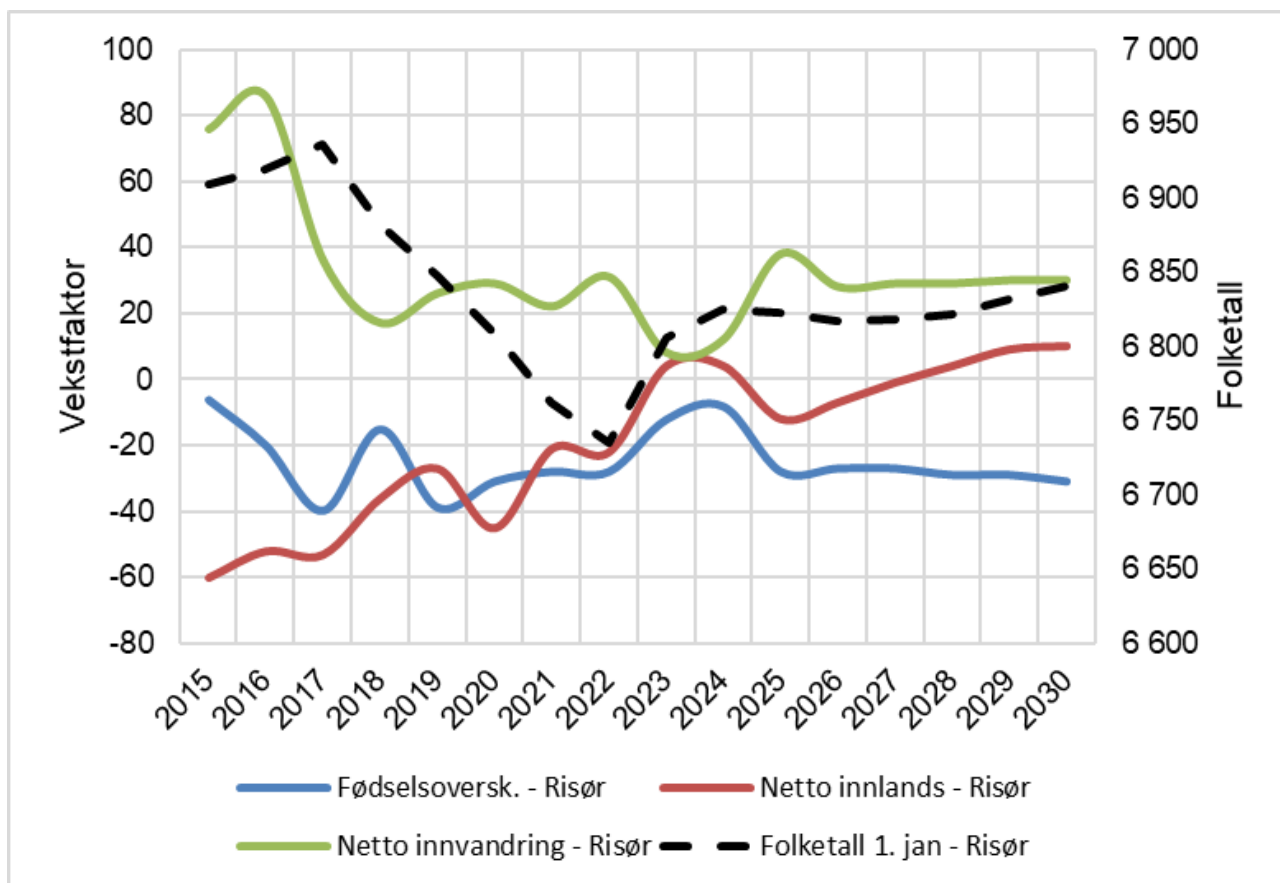
Etableringsbeslutningene for relevant industri er jo da faktorer som hvilke markeder som finnes i regionen, men kanskje viktigere hvilke verdikjeder som finnes og tilgangen til arbeidskraft med riktig kompetanse. Finanskriterier er jo vesentlige: her har vi jo et fortrinn med lav arbeidsgiveravgift og ingen eiendomsskatt på næringseiendom. Dette må markedsføres sterkere.

5.4. Demografi og sysselsetting

[Kilde: Agdertall, Agder Fylkeskommune]

Som beskrevet i kommuneplanen, vil den demografiske utviklingen og en lav sysselsettingsandel føre til mangel på arbeidskraft, noe som allerede viser seg i utfordringen hos en rekke bedrifter med å fylle stillinger. I tillegg vil en stor andel arbeidstakere gå av med pensjon de neste årene, og de må erstattes fra en synkende andel yrkesaktive. SSB spår en svak befolkningsutvikling i Risør frem til 2023, noe som vil prege rekrutteringen til alle næringer. I denne sammenhengen er det derfor viktig å ha fokus på høy bostedsattraktivitet for å sikre og øke bosettingen, samt arbeide aktivt for å forbedre det integrerte arbeidsmarkedet.

[Kilde: Agdertall, Agder Fylkeskommune]

Vi har en lav sysselsettingsandel, samtidig som næringslivet søker etter arbeidskraft. Det er både mangel på riktig antall og riktige kvalifikasjoner. Det er behov for bevisstgjøring av muligheter innen lokalt og regionalt næringsliv. Dette vil i stadig økende grad bli en utfordring med den forventede demografiske utviklingen (jf. kommuneplanen).

Sysseissetting

Regionale forskjeller:

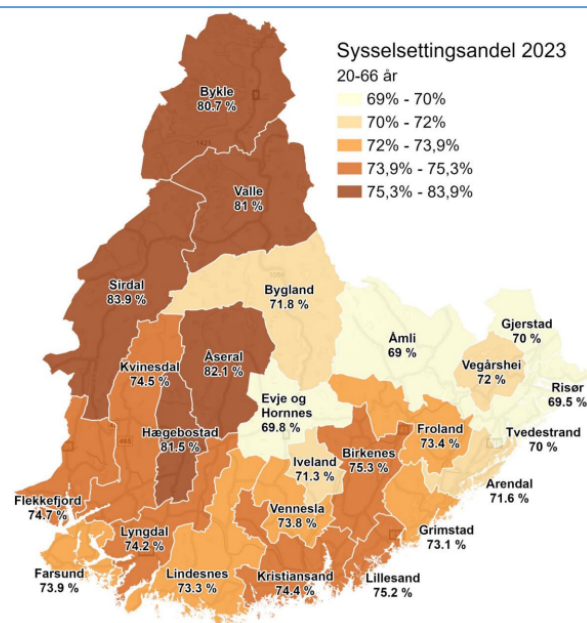
- Lavest sysselsettingsandel helt øst i Agder, og høyest andel i de aller minst sentrale kommunene.

Risør:

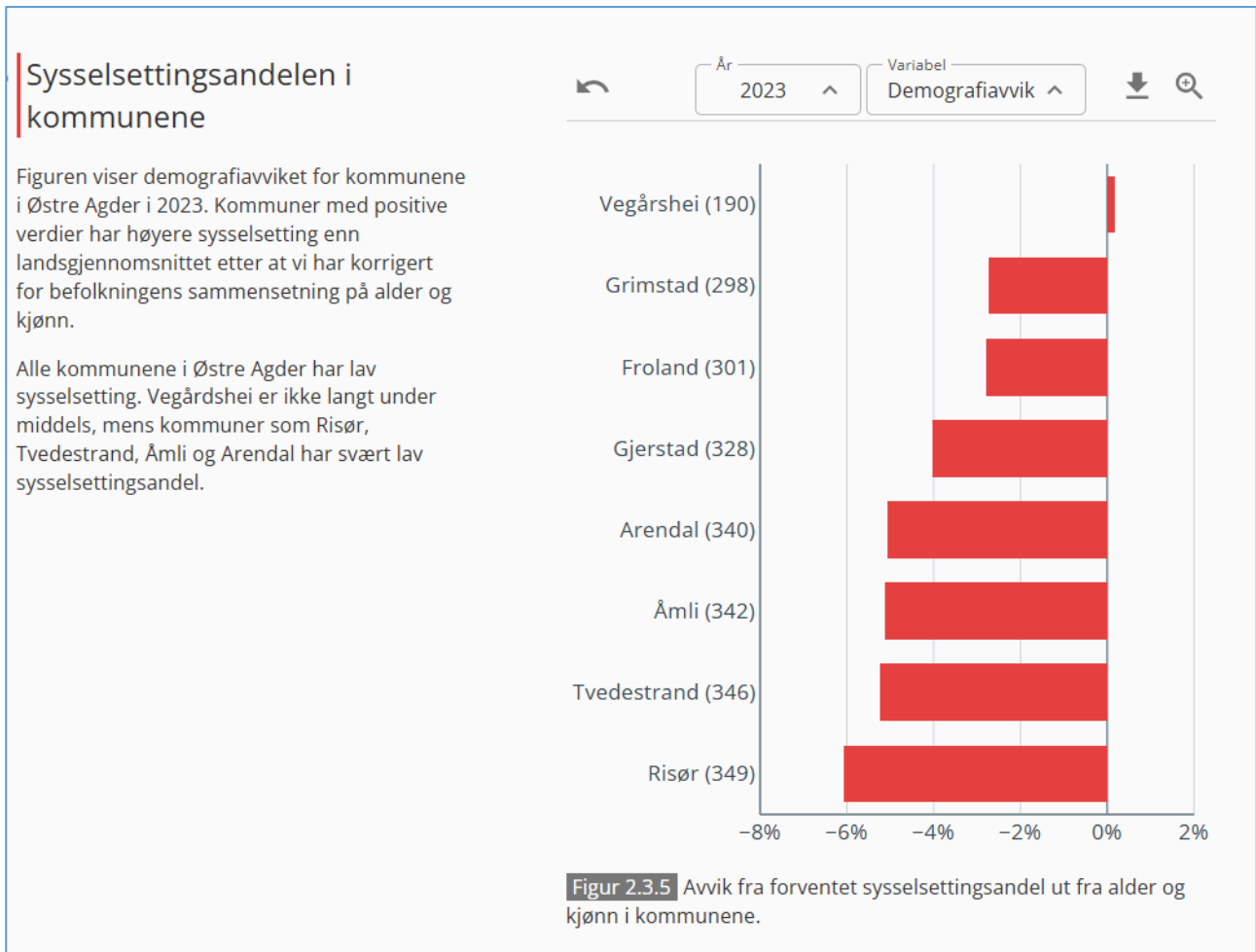
- Lavere sysselsettingsandel enn gjennomsnittet for fylket.

20-66	Begge kjønn	Menn	Kvinner
Risør	69,5	71,3	67,7
Agder	73,6	76,6	70,6
Norge	77,2	79,5	74,8

[Rapport sysselsetting](#)

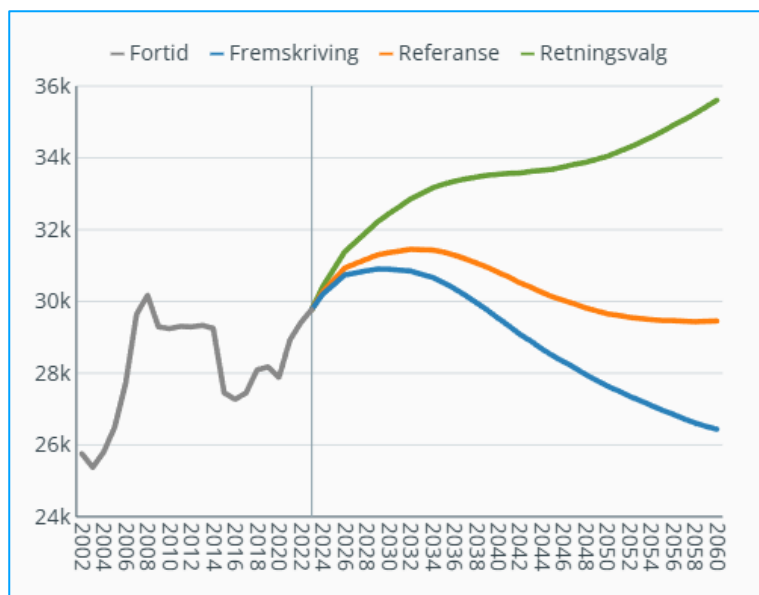
[Kilde: Agdertall, Agder Fylkeskommune]

[Kilde: Agdertall, Agder Fylkeskommune]

Vi har sett at vi har et stort behov for mer arbeidskraft med riktig kompetanse, samtidig som vi har en sysselsettingsgrad som er lavere enn vårt potensial tilsier. Vi har store muligheter til å mobilisere og kvalifisere flere til å bidra til næringsutviklingen. Dette peker på behovet for å tilrettelegge og gjennomføre effektive kvalifiseringstiltak for å øke sysselsettingsgraden. Vi må være realistiske vedr. mulighetene, næringslivet blir stadig mere spesialisert og krever god kompetanse, dette skaper utfordringer. Samtidig er det et stort antall yrker som gir muligheter, f.eks. besøksindustrien forutsatt en riktig bakgrunn og holdning.

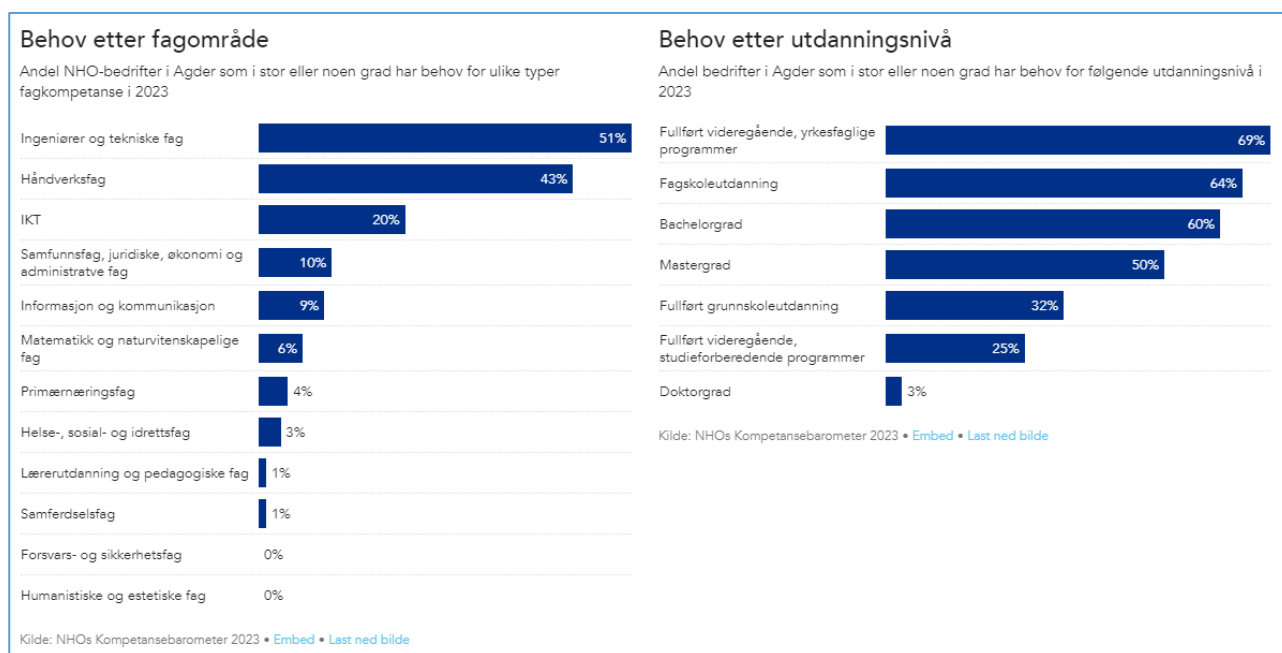
Telemarksforskning regner et i antall arbeidstagere til privat næringsliv på 43% til 2050 i sin referansemodell. Dette tar hensyn til en forventet økning i offentlige ansatte til bl.a. helsesektoren. Dette kan selvsagt variere, men er på linje med utviklingen i mange andre distriktskommuner. For Østre Agder regionen er bildet følgende:

Det beste alternativet forutsetter en enorm produktivitetsøkning i offentlig sektor. Vi må ta innover oss at vi ikke vil ha sysselsatte igjen til å drive offentlig virksomhet for ikke å snakke om næringslivet. Dette understreker bare viktigheten av en høy bostedsattraktivitet og kompetanse utvikling for å sikre arbeidskraftpotensialet. En kilde til mere arbeidskraft er jo fra det store utenforskapet vi har, både i kommunen og regionen. Dette må utnyttes maksimalt. Med et økende produktivetskrav i næringslivet, som igjen krever kompetanse vil det også skape utfordringer for å redusere utenforskapet. Dette gjelder jo ikke alle delene av næringslivet, men er en generell trend.

5.5. Kompetanse og rekruttering

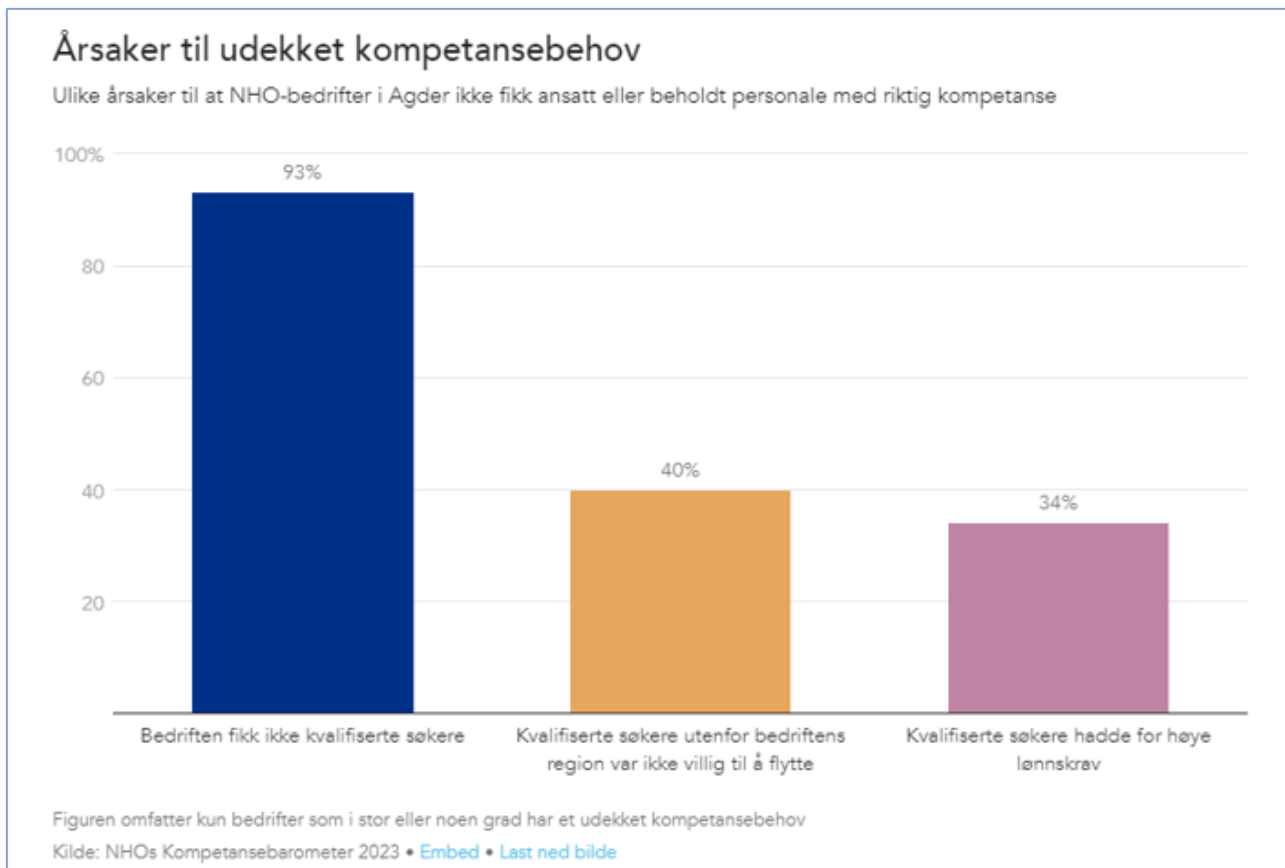
Bedriftene har store utfordringer med rekruttering, både når det gjelder å få tak i rett faglig bakgrunn og utdanningsnivå. Følgende statistikk fra NHO for 2023 illustrerer dette:

(Statistikk fra NHO)

Disse utfordringene vil prege næringslivet i stadig sterkere grad og skape utfordringer for vekst og innovasjon, som igjen driver økt verdiskaping.

En høyere grad av automatisering og/eller produktivitetsøkende tiltak vil tvinge seg frem, alternativt kun fokus på aktiviteter med høyere verdiskaping der det er mulig. For å styre/drive denne utviklingen kreves høy kompetanse. Å tilrettelegge for dette er viktig, men også utfordrende.

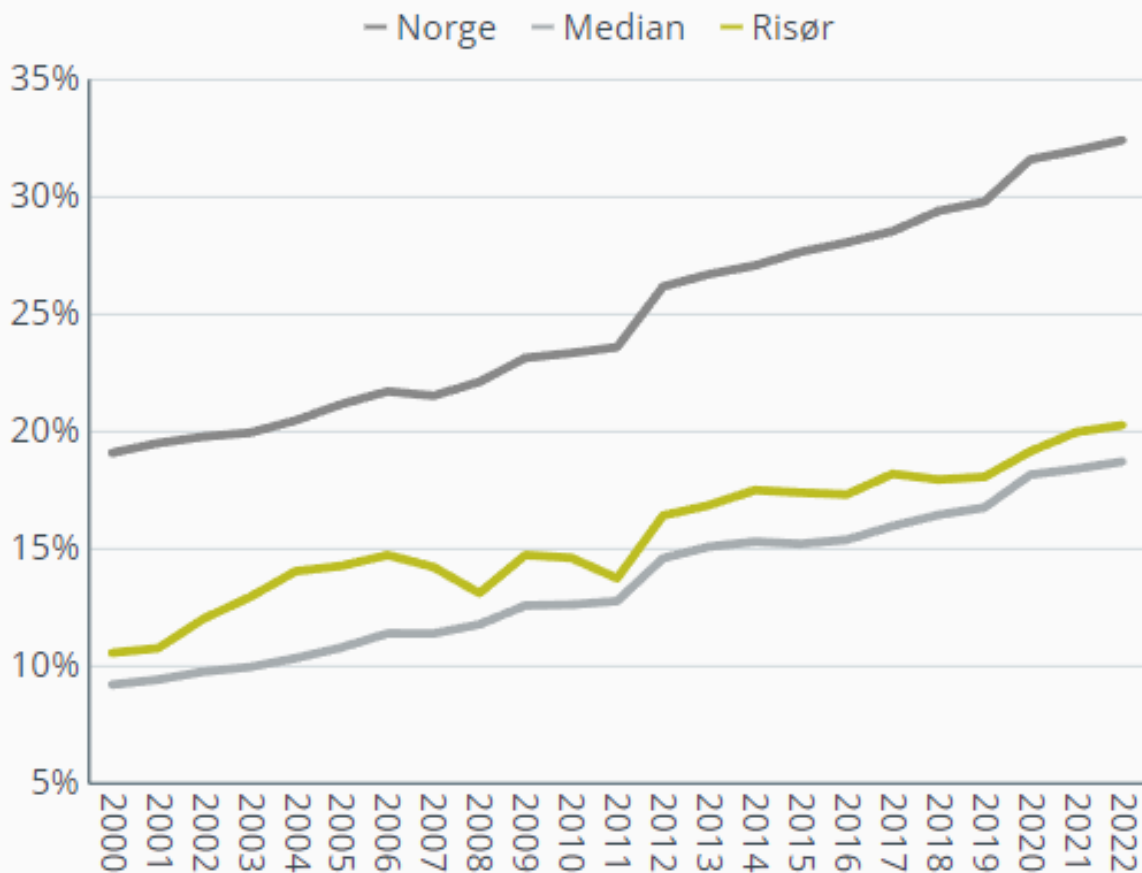

Vi har også sett at tilgangen på arbeidskraft med riktig kompetanse både er og blir en større utfordring fremover. Dette kan hindre vekst og nyetablering uten sterkt fokus på innovasjon og bostedsattraktivitet for å tiltrekke og beholde arbeidskraft. Vi vil påstå at arbeidskrafttilgangen er den primære utfordringen, med riktig kompetanse/holdning til innovasjon, og ikke finansielle (skatt o.l.) og fysiske tilbud (som arealer) til vekst.

Innovasjon drives av kompetanse og utdanningsnivå, og det antas at dette primært er konsentrert i et mindre antall bedrifter, hvor det både eksisterer en innovasjonsevne (de har gode kompetansemiljøer) og det eksisterer en organisasjon som er i stand til å drive frem nye løsninger. Dette kan gjerne være mindre enheter, men er preget av en god holdning til innovasjon.

For å forbedre næringsutviklingen, må vi ha et sterkt fokus på innovasjon både i nye bedrifter, men minst like mye i eksisterende bedrifter (her har vi jo de fleste ressursene). Her gjelder det å skape et godt innovasjonsklima – dette gjelder holdninger.

Andel med høyere utdanning:

Figur 6.2.1 Prosentvis andel ansatte med minst tre års høyere utdanning i næringslivet.

De store byene trekker gjennomsnittet opp, men gapet blir større – altså mindre attraktivitet. Risør ligger på linje med medianen i landet.

For å utvikle egendynamikken hos bedriftene, i alle næringer, er det behov for god tilgang til relevant kompetanse. Mange bedrifter har et rekrutteringsproblem; de finner ikke egnede medarbeidere med riktig kompetanse, eller får ikke kandidater til å flytte til området (som ikke nødvendigvis må være i selve Risør). Dette peker på et viktig tiltaksområde: å sørge for god bostedsattraktivitet.

Kompetansesentre ved universiteter/fagskoler og lignende er i praksis i nærområdet, i Grimstad/Kristiansand og Grenland. Det er relativt korte avstander til sterke fagmiljøer – dette gjelder også for eksempel Innotre, som er treindustriens nettverk lokalisert på Grenstøl, eller GCN-Node-nettverket i Grimstad/Kristiansand og det lokale nettverket STN+.

Bedriftene har også god tilgang til støttenettverk gjennom blant annet Pågang Næringshage, fylkeskommunen og lignende.

Utvalgte nettverk og kompetansemiljøer:

For å styrke tilgangen til fagkompetanse bør det knyttes sterkere bånd til alle relevante utdanningsinstitusjoner.

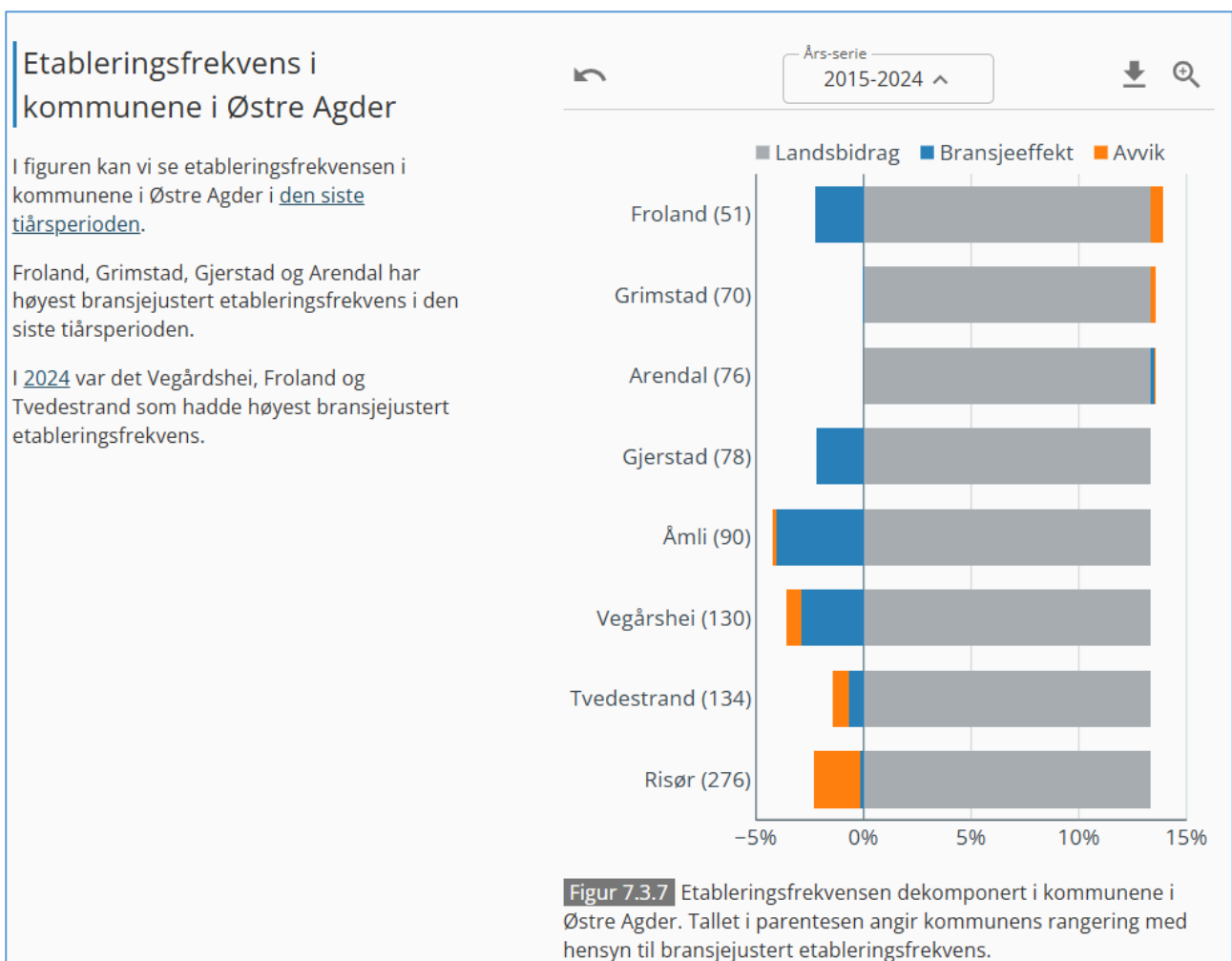
Men generelt er det ikke mangel på tilbud for å tilegne seg kompetanse, det er muligens evnen til å benytte seg av tilbudene som er hindringen. Dette kan skyldes flere faktorer, som mangel på tid, tilgjengelige ressurser, økonomi og lignende. En mulig årsak kan også være at tilbudene ikke er godt nok tilpasset mindre bedrifter. Det er her nettverkene kan spille en viktig rolle, siden de arbeider tett opp mot brukerne. Men den viktigste drivkraften er og blir eget initiativ, uavhengig av hvilke tilbud som finnes.

Våre forutsetninger for å utvikle og tiltrekke oss bedrifter er mer avhengig av arbeidskrafttilgangen, som igjen er avhengig av bostedsattraktivitet. Mulighetene til å etablere seg med "likesinnede" bedrifter for å dra nytte av felles kompetanse, erfaringer og integrerte verdikjeder er også et vesentlig argument.

5.6. Innovasjon og nyetableringer

Innovasjonsgraden i Agder vurderes som relativt lav fra et nasjonalt perspektiv. Men dette hindrer tydeligvis ikke at vi har en positiv trend i antall nyetableringer, ifølge Menon-rapporten fra 2024. Øst-regionen har en sterkt stigende trend de siste årene. Ut fra erfaringer fra blant annet det Regionale Næringsfondet omfatter dette en stor bransjebredde, men med et relativt stort antall nyetableringer innen tradisjonelle næringer. Om disse har evnen til å skaleres opp, får tiden vise. Vi kommer her tilbake til det store behovet for god kompetanse for å få til sterk vekst, som igjen skaper bærekraftig verdiskaping og arbeidsplasser.

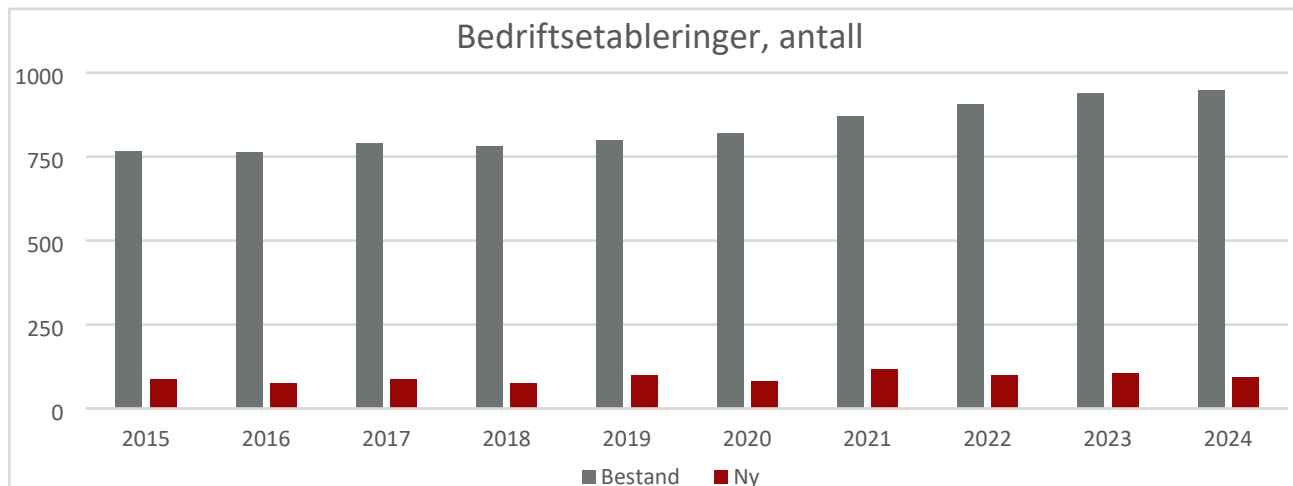
Telemarksforskning opererer med begrepet etableringsfrekvens. For kommunene i Østre Agder har kommunene Froland, Gjerstad, Grimstad og Arendal den høyeste bransjejusterte etableringsfrekvensen i den siste tiårsperioden. Risør er rangert nederst og er nummer 262 på landsbasis (Arendal: 75, Tvedestrand: 150).

[Kilde: Telemarksforskning, Regionalanalyse]

Ut fra vår bransjestruktur bør det forventes en høyere effektiv etableringsfrekvens enn vi får realisert. Dette betyr at vi har et potensial, men at vi ikke får realisert dette i tilstrekkelig grad.

Vi viser til mulige årsaker beskrevet tidligere i forbindelse med kompetanse og rammebetingelser.

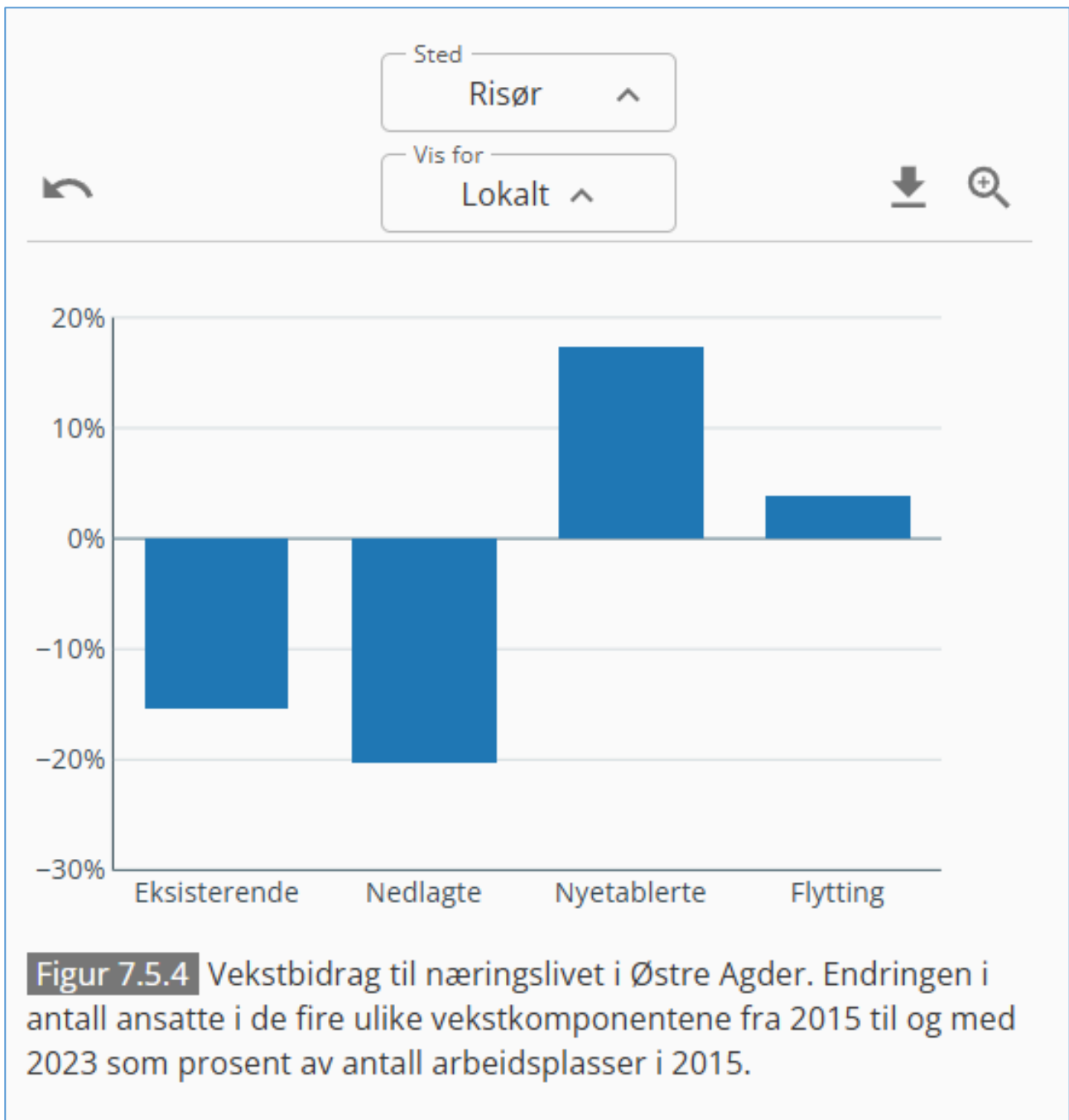

[Kilde: Telemarksforskning, Proff]

Vi ser et jevnt økende antall nyetableringer de siste årene (cirka 80–100), noe som er positivt. Vi har også et frafall, slik at nettoeffekten er lavere. En stor del av nyetableringene er investerings- eller eiendomsselskap og lignende som ikke skaper mye lokal verdiskaping. Vår utfordring er å sørge for at nyetableringene skaper vekst, eventuelt kan skaleres opp for blant annet å øke antall arbeidsplasser.

Vekstbidraget fra nyetableringene fremgår av grafen under.

Vekstbidrag, antall ansatte, fra nyetableringer:

[Kilde: Telemarksforskning, Regionalanalyse]

Telemarksforskning konkluderer som følger: «Denne analysen viser at antall ansatte i de eksisterende bedriftene har falt med 7,5 % i perioden (2015–2023). Samtidig har 16,3 % av de ansatte (i 2015) forsvunnet som følge av at bedriftene har blitt lagt ned. Det akkumulerte vekstbidraget fra nyetablerte bedrifter har vært 23,7 %. Flyttingen av bedrifter ut og inn har hatt et nesten nøytralt bidrag.»

Denne utviklingen viser hvor viktig det er med et godt og dynamisk gründermiljø, da eksisterende næringer alltid vil ha en viss endring. En god innovasjons- og etableringskultur vil også bidra til god arbeidsplassutvikling.

Det etableres nye bedrifter og/eller enkeltmannsforetak, men antall gründerne som driver innovativ nyskaping er relativt lavt. Det er også få bedrifter som har evne til å skaleres

opp og få kraftigere vekst. Dette er avhengig av nyskapning og innovative produkter, og ikke bare (til dels) kopiering av eksisterende konsepter.

5.7. Markedstrender som påvirker oss

Relevante teknologiske trender som kan gi markedsmuligheter, men som også påvirker næringslivet operativt, vil være:

- Bærekraftige teknologiske løsninger/sirkulærøkonomi
- Digitalisering/KI
- Demografi og behovet/muligheter for helsetjenester
- mm...

I tillegg vil store industrielle utviklinger i nærområdet/regionen kunne gi muligheter, men mye av dette ligger langt frem i tid.. noen eksempler:

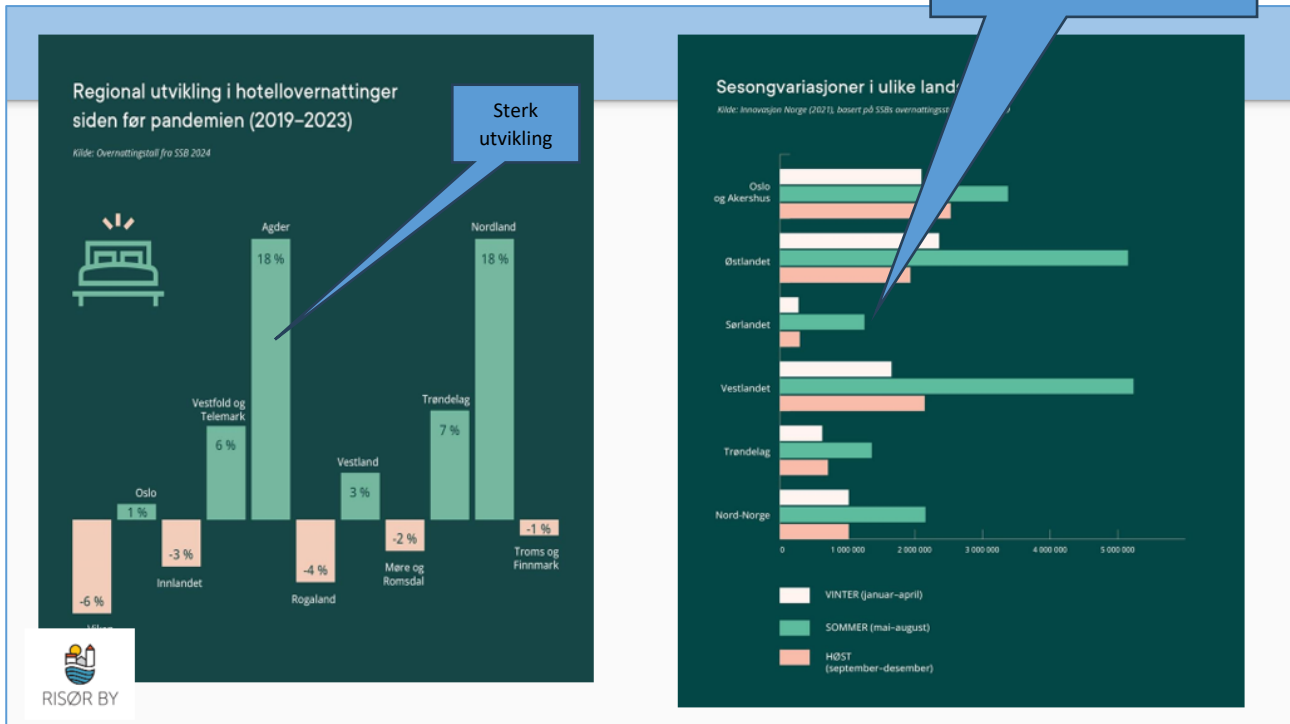
- Morrow-etableringen (Arendal)
- Biocin (Åmli)
- Industriell utvikling i Grenlandsområdet
- Fenn-feltet (gruvedrift, langt frem i tid)
- mm...

Mulighetene til å utnytte disse trendene og øke verdiskapningen og skape arbeidsplasser er sterkt avhengig av tilgangen til kompetanse og rammebetingelsene bedriftene møter.

Utgangspunktet er vår eksisterende næringsstruktur, som vi har beskrevet tidligere. Det må også etableres et positivt klima for å tiltrekke seg gründere som kan utnytte markedsmulighetene, støttet med våre lokale forutsetninger.

Innen reiselivet har vi noen spesifikke trender som kan føre til økt vekst. Reiselivet opplever generelt en positiv utvikling. Gjennom aktivitetene i RisørBy, festivalene o.l., har kommunen her en mere direkte påvirkningsmulighet:

UTK... se!
Store sesongvariasjoner/
lavt totalvolum

En vesentlig trend vi kan utnytte er den økende interessen for gode opplevelser, "coolcation", kultur og gastronomi. Reiselivet i Agder opplever sterk vekst, noe vi kan utnytte med våre forutsetninger.

For reiselivsutviklingen spiller kommunen en mer direkte rolle, da vi har ansvar for tiltak (kultur, byområder o.l.) som direkte påvirker utviklingen.

For den generelle næringsutviklingen er det primært rammebetingelsene vi kan påvirke. Dette kan også omfatte etableringer av utdanningsinstitusjoner o.l. i Risør.

6. Våre strategiske tiltaksområder

For å støtte næringsutviklingen har vi definert følgende strategiske tiltaksområder:

- Sikre tilgang til arbeidskraft og utvikle kompetanse
- Øke bostedsattraktiviteten
- Tilrettelegge for innovasjon
- Etablere en topp bærekraftig infrastruktur
- Bransjespesikke tiltak hvor vi kan utvikle fortrinn
- Utvikle en bærekraftig helårsdestinasjon
- Styrke regionalt samarbeid

For hvert av disse tiltaksområdene vil vi beskrive hovedretningen, målene og vesentlige tiltak som må gjennomføres. Gjennomføringen av tiltakene krever effektiv tverrfaglig jobbing og en helhetlig tankegang.